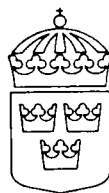

Regeringens proposition 1991/92:90

om svenskt medborgarskap för adoptivbarn och
förbättrad rätt till föräldraledighet vid adoption

Prop.
1991/92:90

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 6 februari 1992.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Birgit Friggebo

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap (medborgarskapslagen) och i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m. (föräldraledighetslagen).

I medborgarskapslagen införs en bestämmelse om att ett barn som adopteras av en svensk medborgare automatiskt får svenskt medborgarskap vid adoptionen. Det skall gälla när barnet adopteras genom beslut i Sverige eller i ett annat nordiskt land. Det skall också gälla när ett utländskt adoptionsbeslut godkänns i Sverige. Samtidigt ändras medborgarskapslagen så att barn som adopterats på nyss redovisat sätt likställs med andra barn när det gäller förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap i samband med föräldrarnas byte av medborgarskap.

Föräldraledighetslagen ändras så att adoptivföräldrar får rätt att beräkna den rätt till hel ledighet utan ersättning som gäller i ett och ett halvt år med utgångspunkt från den tidpunkt då de fått barnet i sin vård i stället för tidpunkten för barnets födelse. Adoptivföräldrar får på så sätt samma rätt som andra föräldrar till obetald ledighet för vård av barn under ett och ett halvt år.

Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 1992.

1. Förslag till

Lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap¹

dels att 13 a § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

Ett barn som inte fyllt tolv år och som adopteras av svensk medborgare blir vid adoptionen svensk medborgare om

1. barnet adopteras i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge, eller

2. barnet adopteras genom ett utländskt adoptionsbeslut som godkänts i Sverige enligt lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption.

13 a §

Endast om fader eller moder adopterat eget barn gäller i fråga om adoptivbarnet bestämmelserna i denna lag om barns förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap med anledning av att barnets fader eller moder förvärvar eller förlorar sådant medborgarskap.

I fråga om adoptivbarn gäller bestämmelserna i denna lag om barns förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap med anledning av att barnets adoptivfar eller adoptivmor förvärvar eller förlorar sådant medborgarskap endast

1. om barnet adopterats i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge,

2. om barnet adopterats genom ett utländskt adoptionsbeslut som godkänts i Sverige enligt lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption, eller

3. om en far eller en mor adopterat sitt eget barn.

¹ Lagen omtryckt 1984:682.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992 och gäller i fall då adoption i enlighet med 1 a § beslutats eller godkänts efter ikraftträdandet.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m.

Häriigenom föreskrivs att 3 § lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Arbetstagare har rätt till ledighet för vård av barn dels i form av hel ledighet, dels i form av förkortning av arbetstiden till tre fjärdedelar av normal arbetstid. Rätten till hel ledighet gäller *till dess barnet har uppnått ett och ett halvt års ålder*. Rätten till förkortning av arbetstiden *gäller till dess barnet har uppnått åtta års ålder eller till den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret*.

Föreslagen lydelse

3 §

Arbetstagare har rätt till ledighet för vård av barn dels i form av hel ledighet, dels i form av förkortning av arbetstiden till tre fjärdedelar av normal arbetstid.

Rätten till hel ledighet gäller *under ett och ett halvt år från barnets födelse. För en arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det skall tiden ett och ett halvt år i stället räknas från den tidpunkt då arbetstagaren fått barnet i sin vård. Är det fråga om adoption av andra makens barn eller av eget barn, föreligger inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade ägt rum*.

Rätten till förkortning av arbetstiden *liksom rätten till hel ledighet för adoptivföräldrar upphör att gälla när barnet har uppnått åtta års ålder eller vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992 och gäller för arbetstagare som fått barnet i sin vård efter ikraftträdandet.

¹Lagen omtryckt 1979:645.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 februari 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Birgit Friggebo

Proposition om svenskt medborgarskap för adoptivbarn och förbättrad rätt till föräldraledighet vid adoption

1 Inledning

Frågan om en svensk medborgares adoption av ett utländskt barn bör medföra svenskt medborgarskap för barnet har länge varit föremål för överväganden i olika sammanhang. Den år 1985 tillsatta medborgarskapskommittén (A 1985:01) tog i en tilläggspromemoria år 1989 upp frågan och föreslog en lagändring.

Föräldraledighetslagen innehåller till skillnad från bestämmelserna om föräldrapenning i lagen (1962:381) om allmän försäkring inte någon regel om att barnets ankomst till adoptivföräldrarna skall jämföras med tidpunkten för barnets födelse. Riksdagen har därför (mot. 1987/88:A743, AU5, rskr. 43) hemställt att regeringen skall överväga förutsättningarna för förlängd föräldraledighet vid adoption.

Med anledning av medborgarskapskommitténs förslag och det nyss nämnda riksdagsbeslutet upprättades inom arbetsmarknadsdepartementet promemorian (Ds 1991:33) Svenskt medborgarskap vid adoption och förbättrad föräldraledighet för adoptivbarn.

Till protokollet i detta ärende bör fogas sammanfattningen ur promemorian som *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena har upprättats och finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr Ku91/1163/R).

Regeringen beslutade den 19 december 1991 att inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap samt till lag om ändring i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m. Förslagen hade upprättats i kulturdepartementet på grundval av den ovan nämnda promemorian. De lagförslag som remitterades till lagrådet och som återfinns i *bilaga 2* överensstämmer, bortsett från några redaktionella ändringar, med de förslag som jag nu lägger fram.

Lagrådet har i yttrande den 20 januari 1992 i anslutning till 1 a § i medborgarskapslagen tagit upp frågan om tidpunkten för förvärvet av det svenska medborgarskapet men i övrigt lämnat förslagen utan erinran. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 3*. Jag tar upp lagrådets synpunkter i samband med att jag behandlar den föreslagna bestämmelsen om svenskt medborgarskap vid adoption (avsnitt 3.1).

I det följande redovisar jag mina överväganden med anledning av promemorian. I fråga om ändringarna i föräldraledighetslagen har jag samrått med chefen för arbetsmarknadsdepartementet.

2 Bakgrund

2.1 Svenskt medborgarskap vid adoption

2.1.1 Frågans tidigare behandling

Frågan om adoption av utländskt barn bör medföra svenskt medborgarskap har övervägts i riksdagen vid flera tillfällen, bl.a. i samband med de ändringar i 4 kap. föräldrabalken och i medborgarskapslagen som trädde i kraft den 1 januari 1972 (SFS 1971:870 och 881).

Ändringarna innebar bl.a. att adoptivbarns likställighet med biologiska barn lagfästes genom en bestämmelse i 4 kap. 8 § föräldrabalken. De grundade sig på propositionen (1971:143) med förslag till lag om ändring i föräldrabalken m.m. I propositionen (s. 81) anförde föredragande statsrådet sammanfattningsvis följande:

I promemorian föreslås att undantag från huvudregeln om adoptivbarns likställighet med andra barn skall gälla i fråga om medborgarskapslagen. Vid remissbehandlingen har från ett par håll framhållits som ett angeläget önskemål att adoptivbarn i medborgarskapshänseende blir helt likställda med andra barn. För egen del har jag stor förståelse för dessa synpunkter. De ligger helt i linje med den syn på adoptionen som har präglat de senaste reformerna på området. Emellertid bör någon ändring i medborgarskapslagstiftningen inte företas utan samråd med de andra nordiska länderna. Vidare kompliceras bedömningen av att man i möjligaste mån bör undvika regler som leder till dubbla medborgarskap. På grund härav och med beaktande av att några stora praktiska komplikationer inte tycks föreligga f.n. har jag efter samråd med chefen för inrikesdepartementet kommit fram till att något förslag till ändrade regler inte bör läggas fram nu.

År 1974 väcktes frågan på nytt genom en motion i riksdagen. Lagutskottet inhämtade utlåtanden över motionen. I sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1974:16) hemställde utskottet därefter om avslag på motionen. Utskottet uttalade bl.a. följande (s. 12):

Även om utskottet således hyser stor förståelse för motionärens synpunkter, vill utskottet dock understryka vikten av att man i möjligaste mån undviker att införa sådana regler som kan leda till dubbla medborgarskap. Detta har också framhållits under remissbehandlingen. Den som har dubbelt medborgarskap är underkastad alla de förpliktelser, som åligger medborgare i det land där han vistas, och dessutom de förpliktelser, som det andra landets

rättsordning ålägger sina medborgare utanför territoriet. Fall av dubbla lojalitetskrav, dubbelbeskattnng och dubbel värnplikt kan inte alltid lösas tillfredsställande traktatsvägen. Bara genom att befrias från tidigare medborgarskap kan man också påräkna fullt svenskt rättskydd utomlands. Den som inte fått sådan befrielse betraktas exempelvis i sitt gamla hemland som medborgare endast där. I konfliktsituationer - t.ex. i samband med besök hos släktingar i det gamla hemlandet - kan svenska myndigheter följaktligen inte garantera sedvanligt bistånd.

Utskottet vill också erinra om att medborgarskapslagstiftningen tillkommit i nordiskt samarbete. I motionen förordas att överläggningar tas upp i syfte att få till stånd en samnordisk lösning av frågan. Utskottet vill understryka betydelsen av en likformig nordisk medborgarskapslagstiftning och är för sin del inte berett att nu tillstyrka en ensidig svensk lagändring på området.

I två motioner till riksdagen år 1988 föreslogs ånyo att ett utländskt barn vid adoption i Sverige automatiskt skulle bli svensk medborgare i samband med att adoptionen blev giltig. Motionerna avslogs (1988/89:SfU3) med hänvisning till att medborgarskapslagstiftningen var föremål för översyn i medborgarskapskommittén (A 1985:01).

Medborgarskapskommittén hade som sin huvudsakliga uppgift att utreda frågan om ökat tillåtande av dubbla medborgarskap. Kommitténs huvudbetänkande lades fram i december 1986. Kommittén ställde sig där relativt positiv till en utvidgning av möjligheterna att få dubbelt medborgarskap. I en tilläggspromemoria år 1989 behandlade kommittén några utestående frågor, bl.a. om barn automatiskt skall få svenskt medborgarskap när de adopteras av svenska föräldrar. Kommittén föreslog en lagändring av sådan innebörd. Förslagen i den nu remitterade promemorian överensstämmer i huvudsak med medborgarskapskommitténs förslag.

2.1.2 Gällande rätt

Medborgarskapslagen

En svensk medborgares adoption av ett utländskt barn medför inte att barnet automatiskt får svenskt medborgarskap. Det måste göras en ansökan enligt 6 § medborgarskapslagen. Om adoptionen är fullbordad antingen genom beslut av svensk domstol eller genom ett utomlands meddelat beslut som godkänts här i landet, bifalls ansökningsen regelmässigt om barnet har hemvist i Sverige. För barn mellan 15 och 18 år har i praxis krävts att hemvisttiden har varat i tre år.

En ansökan om svenskt medborgarskap görs hos statens invandrarverk. Föreskrift om att sökanden skall styrka att barnet har blivit befriat från sitt utländska medborgarskap, ges bara om föreskriften tjänar något ändamål. En sådan föreskrift blir inte aktuell när barnet enligt sitt hemlands lag automatiskt förlorar sitt medborgarskap vid förvärv av ett annat. Den blir inte heller aktuell när barnet är medborgare i en stat som inte erkänner befrielseinstitutet. För adoptivbarn från ett land där egen medborgare genom särskilt beslut kan befrias från medborgarskap ges dock i regel en sådan föreskrift.

När en förälder som har vårdnaden om ett ogift barn under 18 år byter medborgarskap medför det normalt byte av medborgarskap även för barnet. Det följer av innehållet i 5 och 7 §§ medborgarskapslagen. Enligt 13 a § i lagen gäller detta dock inte för adoptivbarn. Endast om en far eller en mor har adopterat sitt eget barn gäller de bestämmelser som finns i lagen om barns förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap i den situationen då barnets far eller mor förvärvar eller förlorar sitt svenska medborgarskap.

Utländska adoptioner

I lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption ges bestämmelser om svensk domstols behörighet att pröva ansökan om adoption, om tillämplig lag vid prövningen av sådan ansökan, om erkännande av utländska adoptionsbeslut och om vissa rättsverkningar av adoption.

Enligt dessa bestämmelser är svensk domstol behörig att pröva ansökan om adoption om adoptanten eller adoptanterna har svenskt medborgarskap eller har hemvist i Sverige eller om regeringen medgett att ansökan prövas. Ansökan prövas enligt svensk lag. Det uppställs inte något absolut krav på att adoptionen blir giltig i den främmande stat där adoptanten eller adoptivbarnet är medborgare. Om barnet är under 18 år skall det dock särskilt beaktas om avsevärd olägenhet kan uppstå för barnet på grund av att adoptionen inte blir gällande i den främmande staten.

Har adoptionsbeslut meddelats i utlandet gäller det också i Sverige om sökanden var medborgare eller hade hemvist i den främmande staten när beslutet meddelades. Om barnet vid den tidpunkten var svenskt eller hade hemvist i Sverige skall regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer ha godkänt adoptionen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan även i annat fall förordna att ett utländskt adoptionsbeslut skall gälla i Sverige. Enligt förordningen (1976:834) om prövning av utländskt beslut om adoption är det statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) som prövar frågan om godkännande. Nämndens beslut kan överklagas till regeringen.

Nordiska adoptionsregler

Mellan de nordiska länderna slöts år 1931 en konvention med internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap. Till konventionen ansluter sig bestämmelserna i förordningen (1931:429) om internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. I fråga om adoption gäller enligt 11 och 12 §§ följande.

Om den som är medborgare i fördragsslutande stat och har hemvist i sådan stat vill adoptera någon som har medborgarskap i en av staterna skall ansökningsen göras i den stat där adoptanten har hemvist. Vid prövning av ansökningsen tillämpas i varje stat där gällande lag. Är den som skall adopteras under 18 år och har han hemvist i hemlandet får ansökningsen dock inte bifallas i annan stat utan att vederbörande barnavårdsmyndighet i hemlandet har haft tillfälle att avge yttrande.

Har beslut om adoption meddelats i ett nordiskt land enligt konventionens bestämmelser skall beslutet enligt 22 § i förordningen gälla i övriga nordiska länder utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller av dess förutsättningar med hänsyn till hemvist eller medborgarskap i det ena eller andra av de fördragsslutande länderna.

2.1.3 Förmynderskapsutredningens förslag i adoptionsfrågor

På grundval av tilläggsdirektiv från november 1987 (dir. 1987:50) har förmynderskapsutredningen i sitt slutbetänkande (SOU 1989:100) Adoptionsfrågor behandlat vissa frågor om adoption. Utredningen har bl. a. föreslagit att man helt och hållet slopar systemet med en överprövning hos NIA och låter principen vara att utländska adoptionsbeslut automatiskt har rättsverkan i Sverige om beslutet har meddelats eller annars gäller i den stat där adoptivföräldrarna (adoptivföräldern) eller adoptivbarnet hade sitt hemvist vid tiden för beslutet. Utöver i dessa fall har utredningen föreslagit att adoptionen skall erkännas i Sverige om det med hänsyn till barnets tidigare hemvist fanns skälig anledning att adoptionsfrågan prövades i domstolslandet.

Utgångspunkten för förslaget har varit önskemålet att få ett väl fungerande internationellt privaträttsligt system. Detta förutsätter bl. a. att parterna slipper processa flera gånger i samma sak. Förmynderskapsutredningen har också velat undvika att adoptivbarn får en osäker rättslig ställning under tiden från det att barnet anlät till Sverige till dess adoptionen godkänts av NIA.

I ett särskilt avsnitt i betänkandet har förmynderskapsutredningen uttalat sig om medborgarskapskommitténs förslag om att adoptioner under vissa förhållanden automatiskt skall medföra svenskt medborgarskap för barnet. Förmynderskapsutredningen anser i princip att detta förslag bör genomföras. Förslaget påverkas emellertid av de ändringar beträffande erkännande av utländska adoptioner som utredningen förordat. Införs automatiska förvärv av svenskt medborgarskap för adoptivbarn bör principen enligt förmynderskapsutredningens uppfattning vara att barnet får svenskt medborgarskap om adoptionen har gjorts efter ansökan av en svensk medborgare och har beslutats eller är gällande här i landet.

2.2 Adoptivföräldrars rätt till ledighet för vård av barn

2.2.1 Frågans tidigare behandling

År 1985 gjordes en ändring i lagen om allmän försäkring som syftade till att ge adoptivföräldrar samma rätt till föräldrapenning som andra föräldrar. I 4 kap. 5 § i lagen infördes en bestämmelse som innebar att tidpunkten då den försäkrade fått barnet i sin vård skulle jämföras med tidpunkten för barnets födelse. Efter ändringen i lagen om allmän försäkring har det rests krav på att föräldraledighetslagen skall ändras på motsvarande sätt.

I motionerna 1986/87:A743 av Charlotte Branting m.fl. (fp) och 1986/87:A701 av Margareta Andrén (fp) föreslogs att 3 § föräldraledig-

hetslagen skulle ändras så att det blev möjligt för adoptivföräldrar att stanna hemma hos barnet i ett och ett halvt år räknat från barnets ankomst till Sverige. Motsvarande borde gälla vid adoption av barn födda i Sverige.

På grundval av de båda motionerna samt en skrivelse med likartade synpunkter från Adoptionscentrum förklarade arbetsmarknadsutskottet i sitt betänkande (1987/88:AU5) om ledighet att utskottet hade sympati för syftet med de aktuella motionerna. Enligt utskottet borde regeringen överväga förutsättningarna för en förlängd föräldraledighet vid adoption. Riksdagen anslöt sig till utskottet (rskr. 1987/88:43).

2.2.2 Gällande rätt

Enligt 3 § föräldraledighetslagen har arbetstagare rätt till ledighet för vård av barn dels i form av hel ledighet, dels i form av förkortning av arbetstiden till tre fjärdedelar av normal arbetstid. Rätten till hel ledighet gäller till dess barnet har uppnått ett och ett halvt års ålder. Rätten till förkortning av arbetstiden gäller till dess barnet har uppnått åtta års ålder eller till den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret.

Därutöver har arbetstagare enligt 4 § föräldraledighetslagen rätt till hel ledighet under tid då arbetstagaren uppbär hel föräldrapenningförmån enligt 4 kap. lagen om allmän försäkring och till förkortning av arbetstiden till hälften eller till tre fjärdedelar under tid då arbetstagaren uppbär halv resp. fjärdedels föräldrapenningförmån.

Enligt 4 kap. 3 § första stycket lagen om allmän försäkring utges föräldrapenning med anledning av barns födelse under högst 450 dagar sammanlagt för föräldrarna. Under 360 dagar utgår en föräldrapenning som för flertalet arbetstagare motsvarar cirka 90 % av inkomsten. Under de resterande 90 dagarna har föräldern rätt till ersättning med belopp enligt garantinivån (för närvarande 60 kronor om dagen). Enligt femte stycket i samma bestämmelse utges föräldrapenning längst till dess barnet har fyllt åtta år eller till den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret.

Föräldraledighetslagen är enligt 1 § tillämplig främst på arbetstagare som är rättslig vårdnadshavare och har vård om ett barn samt på arbetstagare som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem.

Vid tillämpning av 4 kap. lagen om allmän försäkring likställs enligt 4 kap. 2 § den med förälder som är rättslig vårdnadshavare och har vård om barnet. Detsamma gäller den som med socialnämndens medgivande har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i syfte att adoptera det. Bestämmelserna om föräldrapenning gäller vidare enligt 5 § vid adoption av barn. Som adoption anses även att någon tar emot ett barn i avsikt att adoptera det. Tidpunkten då den försäkrade fått barnet i sin vård jämförs därvid med tidpunkten för barnets födelse. Föräldrapenning utges dock inte för barn som fyllt tio år. Om en förälder adopterar sitt eget eller sin makes barn ger detta inte rätt till föräldrapenning utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade ägt rum.

3.1 Svenskt medborgarskap vid adoption

Mitt förslag: Medborgarskapslagen kompletteras med en bestämmelse om att ett barn som inte fyllt tolv år och som adopterats av svensk medborgare förvärvar svenskt medborgarskap *dels* vid adoption i Sverige eller i Danmark, Finland, Island eller Norge, *dels* vid godkännande i Sverige av en adoption som ägt rum i utlandet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har tillstyrkt eller förklarat att de inte har något att erinra mot att en sådan bestämmelse införs. Vissa remissinstanser har redovisat synpunkter på utformningen av förslaget.

Skälen för mitt förslag: Genom 4 kap. 8 § föräldrabalken är det sedan 1972 fastlagt att adoptivbarn skall vara likställda med biologiska barn. Där föreskrivs det att vid tillämpning av en bestämmelse i lag eller annan författning som tillägger släktskap eller svågerlag rättslig betydelse skall adoptivbarn anses som adoptantens barn och inte som barn till sina biologiska föräldrar. Om en make har adopterat den andre makens barn eller adoptivbarn skall dock barnet anses som makarnas gemensamma. Vad nu sagts gäller inte om annat är särskilt föreskrivet eller följer av rättsförhållandets natur.

I vidare mening får det sägas vara ett avsteg från tanken på likställighet att barn, som förs till Sverige för att adopteras av svenska medborgare och växa upp här, inte redan genom adoptionen får vårt lands medborgarskap.

Remissinstanserna har inte haft något att invända mot att svenska adoptivföräldrars medborgarskap automatiskt överförs till deras adoptivbarn. Skälen för de invändningar som tidigare funnits mot ett sådant förslag har främst varit två, dels att dubbelt medborgarskap skulle uppkomma i många fall, dels att det är angeläget att den nordiska rättsgemenskapen bevaras.

Vad gäller den första invändningen kan jag konstatera att genom den lagändring som i enlighet med en rekommendation av Europarådet genomfördes år 1979 och som innebär att barn i ökad utsträckning får moderns medborgarskap, kan dubbla medborgarskap för barn anses ha accepterats i svensk lagstiftning. Samma lagstiftning har genomförts i de andra nordiska länderna. Avsikten med lagändringen var visserligen inte att dubbla medborgarskap även för vuxna helt skulle accepteras. Samtidigt infördes nämligen en bestämmelse som syftar till en automatisk avveckling av ett medborgarskap när barnet nått vuxen ålder. Den bestämmelsen skall emellertid tillämpas endast i fråga om stat med vilken Sverige har ingått avtal om detta. Något sådant avtal har inte ingåtts och några förhandlingar har heller inte inletts.

Även invändningen att överläggningar med andra nordiska länder borde föregå en lagändring har förlorat i betydelse genom att de danska adoptions- och medborgarskapslagarna år 1986 ändrats på det sätt som nu är i fråga. I

det danska lagstiftningsärendet pekades bl.a., förutom på likställighetsprincipen, på att ändringen låg i linje med en rad andra länders lagstiftning. Samma synpunkter kan anläggas också när frågan övervägs i Sverige.

Det förefaller alltså klart att de invändningar som tidigare gjorts mot att en adoption av ett utländskt barn skall medföra svenskt medborgarskap för barnet har minskat väsentligt i styrka. Därför bör också det intresse adoptivföräldrarna har av att slippa den väntetid och kostnad som är förenad med det nuvarande naturalisationsförfarandet och adoptivbarnets intresse av att direkt få svenskt medborgarskap få väga över. Det finns också andra skäl för en ändring, nämligen den administrativa förenkling och den resursbesparing det skulle innebära att statens invandrarverks handläggning av naturalisationsansökningar för dessa adoptivbarn skulle upphöra.

Som tidigare nämnts har även beslut om adoption som meddelats i utlandet automatisk giltighet i Sverige om sökanden var medborgare eller hade hemvist i den främmande staten när beslutet meddelades och adoptionen gällde ett barn som inte var svensk medborgare eller hade hemvist här i landet. Det sistnämnda innebär alltså, att en adoption där adoptanten är svensk medborgare med hemvist utomlands blir giltig i Sverige om den skett genom beslut meddelat i bosättningslandet.

Socialstyrelsen och NIA anser att adoptivbarn automatiskt bör få svenskt medborgarskap vid alla adoptioner varigenom barn adopteras av en svensk medborgare med hemvist i det land där adoptionen sker.

För egen del vill jag skilja mellan ett adoptionsbeslut som meddelats eller godkänts i Sverige eller i de övriga nordiska länderna och ett annat adoptionsbeslut som i och för sig kan visa sig giltigt här. När det gäller beslut av det senare slaget behövs det ofta en utredning om gällande rätt i det främmande landet innan det står klart om en adoption med verkan i Sverige föreligger. Några uppgifter om hur många adoptioner som görs av svenska medborgare bosatta utomlands finns inte, men antalet kan på goda grunder antas utgöra en mindre del av de internationella adoptioner som görs av svenska medborgare.

NIA och riksskatteverket har noterat att promemorians förslag kan komma att påverkas av det förslag från förmynderskapsutredningen som jag redovisat i avsnitt 2.1.3. Som NIA påpekat skulle förmynderskapsutredningens förslag kunna leda till att det i framtiden åter blir nödvändigt för adoptivbarn som adopterats utomlands att ansöka om svenskt medborgarskap i särskild ordning.

Jag är medveten om att det förslag jag nu lägger fram till viss del förlorar sin verkan om förmynderskapsutredningens förslag om att slopa systemet med ett särskilt erkännandeförfarande i Sverige av utländska adoptioner genomförs. Förmynderskapsutredningens förslag bereds för närvarande inom justitiedepartementet. En lagrådsremiss är att vänta först under hösten 1993. Jag vill inte vänta så länge med att lägga fram ett förslag om att adoptivbarn automatiskt skall få svenskt medborgarskap. I avvaktan på regeringens ställningstagande till förmynderskapsutredningens förslag vill jag inte heller föreslå längre gående förändringar än medborgarskapskommittén har

gjort. Om förmynderskapsutredningens förslag genomförs får ett förnyat övervägande av medborgarskapsfrågan göras i det sammanhanget.

I 4 kap. 5 § föräldrabalken anges en åldersgräns. Den som fyllt tolv år får normalt inte adopteras utan eget samtycke. Även i fråga om att få ett nytt medborgarskap gör sig den synpunkten gällande att barnets inställning bör göras klar. Detta medför att det automatiska förvärvet av svenskt medborgarskap vid adoption inte bör gälla barn över den ålder där barnet nått tillräcklig mognad för att kunna ha en egen uppfattning i frågan. Samma åldersgräns, tolv år, som i fråga om samtycke till själva adoptionen ter sig naturlig. Gränsen är också densamma som valts i den danska lagstiftningen. Adoptionscentrum anser att automatiskt byte av medborgarskap bör ske även för barn som är över tolv år och föreslår att samtycket inhämtas vid tingsrätten eller i samband med att NIA godkänner adoptionen. För egen del anser jag dock att en prövning i sådana fall bör göras av de myndigheter som normalt skall handlägga ärenden om svenskt medborgarskap.

De nya bestämmelserna bör endast gälla i fall då adoptions- och godkännandebeslutet fattats efter ikraftträdandet av dem. Adoptionscentrum och Ensamstående Adoptivföräldrars Förening finner det angeläget att bestämmelserna tillämpas även för adoptioner som beslutats eller godkänts dessförinnan. I fråga om medborgarskapsfrågor får dock intresset av att medborgarskapsbytet blir känt för berörda personer anses så väsentligt att det väger över det intresse av ett automatiskt medborgarskapsbyte som kan föreligga i adoptivfamiljer där adoptionen redan beslutats eller godkänts. I flertalet sådana fall torde ansökan om svenskt medborgarskap för övrigt redan ha beviljats genom särskilt förfarande.

Lagrådet har diskuterat om det svenska medborgarskapet förvärvas redan i och med att beslutet om adoption meddelas eller först när beslutet vinner laga kraft.

Det ligger enligt lagrådet formellt sett närmast till hands att hävda, att i lagförslaget avsedd rättsverkan skall anses inträda när beslutet om adoption vinner laga kraft. Vägande ändamålssynpunkter kan emellertid enligt lagrådet åberopas för att nämnda rättsverkan skall anses inträda redan vid tidpunkten för adoptionsbeslutet under förutsättning att det vinner laga kraft. Något hinder mot detta senare synsätt, enligt vilket frågan om nytt medborgarskap hålls öppen under fullföljdstiden, finner lagrådet inte föreligga. Lagrådet anser att det under det fortsatta lagstiftningsarbetet bör klargöras vad som skall gälla i berört hänseende.

Jag ansluter mig till lagrådets uppfattning att ändamålssynpunkter kan åberopas för att adoptionsrättsverkningar såvitt avser medborgarskapsfrågan skall inträda vid tidpunkten för adoptionsbeslutet under förutsättning att det vinner laga kraft. Som framgår av lagrådets redovisning kan detta också sägas ligga i linje med nu rådande rättsuppfattning. Något förtydligande i lagtexten behövs enligt min mening inte.

Mitt förslag: Bestämmelserna i medborgarskapslagen om ett barns förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap med anledning av att barnets far eller mor förvärvar eller förlorar sådant medborgarskap skall gälla även för adoptivbarn under förutsättning att de adopterats i Sverige eller i Danmark, Finland, Island eller Norge eller att de adopterats genom ett utländskt adoptionsbeslut som godkänts i Sverige.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har tillstyrkt eller förklarat sig inte ha något att erinra mot att adoptivbarn i vissa fall automatiskt får byta medborgarskap när adoptivföräldrarna gör det. Några remissinstanser vill att bestämmelsen skall göras mer omfattande än vad som föreslagits.

Skälen för mitt förslag: Regeln i 13 a § medborgarskapslagen om att bestämmelserna i lagen om barns förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap vid adoption normalt inte skall gälla för adoptivbarn utgör ett undantag från huvudregeln i föräldrabalken.

Bestämmelserna om adoptivbarns byte av medborgarskap i samband med att barnets adoptivmor eller adoptivfar byter medborgarskap bör följa samma principer som jag föreslagit såvitt gäller adoptivbarns förvärv av svenskt medborgarskap. En förutsättning för automatiskt byte av medborgarskap bör alltså vara att barnet adopterats antingen genom ett beslut i Sverige eller i ett annat nordiskt land eller genom ett utländskt adoptionsbeslut som godkänts i Sverige. Någon annan åldersgräns än 18 år bör inte gälla i detta sammanhang.

NIA anser i konsekvens med sin uppfattning när det gäller förslaget i avsnitt 3.1 att 13 a § bör slopas så att adopterade barn alltid likställs med andra barn i detta sammanhang. Jag vill därför nämna att förmynderskapsutredningens förslag längre fram kan leda till en förändring av reglerna om sådana byten av medborgarskap för adoptivbarn som föranleds av att adoptivföräldrarna byter medborgarskap.

Även i fortsättningen bör automatiskt byte självfallet alltid ske för adoptivbarn som adopterats av en av sina biologiska föräldrar. Adoptionscentrum vill ha en justering av förslaget så att det inte görs någon skillnad mellan adoption av eget barn och sådana adoptioner som gäller styvbarn eller barn som är släkt med adoptivföräldern. För egen del är jag inte beredd att föreslå någon längre gående ändring än den som läggs fram i promemorian. Förslaget omfattar under alla förhållanden styvbarns- och släktadoptioner som beslutats i ett nordiskt land eller som godkänts i Sverige.

Mitt förslag: Vid tillämpning av bestämmelsen om hel ledighet i 3 § föräldraledighetslagen på arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det, skall tiden ett och ett halvt år räknas från den tidpunkt då arbetstagaren fått barnet i sin vård.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har tillstyrkt eller förklarat sig inte ha något att erinra mot att bestämmelsen införs.

Skälen för mitt förslag: Enligt 4 kap. 8 § föräldrabalken skall adoptivföräldrar jämställas med andra föräldrar om inte annat är föreskrivet eller följer av rättsförhållandets natur. Föräldrar som adopterat ett barn har alltså samma rätt till föräldraledighet som andra föräldrar. Den skillnad jag vill undanröja med detta förslag uppstår genom att adoptivbarnet vanligen inte kommer till sina adoptivföräldrar eller blivande adoptivföräldrar förrän en tid efter födelsen.

Föräldraledighetslagen har ett något vidare tillämpningsområde än lagen om allmän försäkring. Lagen omfattar arbetstagare som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem. Även blivande adoptivföräldrar har därigenom formellt sett samma rätt som andra föräldrar att vara lediga för vård av barn.

En komplikation för adoptivföräldrar och blivande adoptivföräldrar är att rätten till ledighet enligt 3 § tidsmässigt kopplats till barnets födelse. Rätten till hel ledighet blir därmed kortare än vad den blir för andra föräldrar.

Den rätt till ledighet som föräldrar har under tid då föräldrapenning uppbärs enligt lagen om allmän försäkring består i hel ledighet i ett år och tre månader. Ledighet med föräldrapenning kan också tas ut i form av förkortning av arbetstiden till hälften eller tre fjärdedelar och kan då pågå under längre tid. Den kan tas ut när som helst under tiden fram till dess barnet fyllt åtta år eller avslutat sitt första skolar.

Adoptivföräldrar bör ha rätt till hel ledighet under lika lång tid som andra föräldrar. Som framhållits i motionerna torde behovet av ledighet i samband med adoption vara lika stort som behovet av ledighet efter ett barns födelse. En regel om att rätten till ledighet enligt 3 § föräldraledighetslagen tidsmässigt skall räknas med utgångspunkt från det att barnet togs emot och inte från barnets födelse bör därför införas i föräldraledighetslagen.

Tillämpningsområdet för den nya bestämmelsen i föräldraledighetslagen bör sammanfalla med tillämpningsområdet för 4 kap. 5 § lagen om allmän försäkring. I den regeln står det att bestämmelserna om föräldrapenning gäller också vid adoption av barn. Som adoption anses även att någon tar emot ett barn i avsikt att adoptera det.

Efter förslag av arbetsdomstolen har jag justerat promemorians förslag så att även den situationen att någon redan har adopterat ett barn nämns i den föreslagna bestämmelsen.

Arbetsdomstolen, Adoptionscentrum och Ensamstående Adoptivföräldrars Förening har föreslagit en ändring så att det endast är i situationer när barnet tagits emot med socialnämndens medgivande som den föreslagna tidsmässiga omräkningen skall få ske. Här anser jag dock att bestämmelsen bör få samma lydelse som gäller enligt lagen om allmän försäkring. Jag är inte heller beredd att - så som juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet anser - föreslå ändring i både 3 § föräldraledighetslagen och 4 kap. 5 § lagen om allmän försäkring så att de gäller "efter ingivande av adoptionsansökan till vederbörlig myndighet".

Länsrätten i Stockholms län har undrat varför de båda bestämmelserna inte samordnats fullt ut i promemorians förslag så att rätten till ledighet även i det här fallet gäller till dess barnet fyllt tio år. Jag vill med anledning härav framhålla att det i så fall skulle komma att finnas två olika tidsgränser i 3 § föräldraledighetslagen. Jag delar den uppfattning som framförs i promemorian att det torde vara helt tillräckligt om adoptivföräldrarna har rätt till hel ledighet till dess barnet fyllt åtta år eller till den senare tidpunkt då barnet avslutat sitt första skolår.

Det är en självklarhet att föräldrar som adopterar sitt eget eller sin makes barn inte skall få rätt till mer ledighet genom adoptionen. För säkerhets skull bör det dock göras ett förtydligande i lagtexten på den punkten.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom kulturdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap, och
2. lag om ändring i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m.

5 Specialmotivering

1. Förslaget till lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap

1 a § *Ett barn som inte fyllt tolv år och som adopteras av svensk medborgare blir vid adoptionen svensk medborgare om*

1. *barnet adopteras i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge, eller*
2. *barnet adopteras genom ett utländskt adoptionsbeslut som godkänts i Sverige enligt lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption.*

Bestämmelsen som är helt ny innebär att barn som fyllt tolv år automatiskt får svenskt medborgarskap när de adopteras av en svensk medborgare om adoptionen äger rum i ett nordiskt land eller godkänns i Sverige.

Om barnet är över tolv år är det lämpligt att barnet själv tar ställning i medborgarskapsfrågan. Bytet sker då efter ansökan hos statens invandrarverk.

Detsamma gäller när barnet adopterats utanför Norden och adoptionen inte godkänts i Sverige.

På förslag av Svea hovrätt har bestämmelsen redaktionellt fått en något annorlunda utformning än i promemorian.

13 a § *I fråga om adoptivbarn gäller bestämmelserna i denna lag om barns förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap med anledning av att barnets adoptivfar eller adoptivmor förvärvar eller förlorar sådant medborgarskap endast*

- 1. om barnet adopterats i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge,*
- 2. om barnet adopterats genom ett utländskt adoptionsbeslut som godkänts i Sverige enligt lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption, eller*
- 3. om en far eller en mor adopterat sitt eget barn.*

En utförlig beskrivning av innebörden av denna bestämmelse har givits i avsnitt 3.2. Bestämmelserna om automatiskt byte av medborgarskap för adoptivbarn följer samma principer som skall gälla för förvärv av svenskt medborgarskap vid adoptionen. Byte sker om adoptionsbeslutet fattats i ett nordiskt land eller om det godkänts i Sverige. Till skillnad från vad som gäller vid förvärv av svenskt medborgarskap vid adoptionen skall byte automatiskt ske även för barn som är mellan 12 och 18 år.

Den tredje punkten i bestämmelsen är inte ny. Redan tidigare har automatiskt byte skett för adoptivbarn som adopterats av sin biologiska förälder.

2. Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m.

3 § Arbetstagare har rätt till ledighet för vård av barn dels i form av hel ledighet, dels i form av förkortning av arbetstiden till tre fjärdedelar av normal arbetstid.

Rätten till hel ledighet gäller under ett och ett halvt år från barnets födelse. För en arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det skall tiden ett och ett halvt år i stället räknas från den tidpunkt då arbetstagaren fått barnet i sin vård. Är det fråga om adoption av andra makens barn eller av eget barn, föreligger inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade ägt rum.

Rätten till förkortning av arbetstiden liksom rätten till hel ledighet för adoptivföräldrar upphör att gälla när barnet har uppnått åtta års ålder eller vid den senare tidpunkt då barnet avslutat det första skolåret.

I paragrafens andra stycket har det införts en regel om att rätten till hel ledighet enligt första stycket skall justeras tidsmässigt när det gäller adoptivbarn. Rätten till ledighet skall räknas med utgångspunkt - inte från barnets födelse - utan från den tidpunkt då adoptivföräldrarna eller de blivande adoptivföräldrarna fått barnet i sin vård. Adoptivföräldrar får på så sätt rätt till lika lång ledighet som andra föräldrar.

En mera utförlig kommentar till bestämmelsen har lämnats i avsnitt 3.2.

Rätten till hel ledighet för adoptivföräldrar skall upphöra att gälla samtidigt som rätten till arbetstidsförkortning enligt föräldraledighetslagen upphör att gälla, nämligen när barnet uppnått åtta års ålder eller vid den senare tidpunkt då barnet avslutat det första skolåret.

Övergångsbestämmelser

De nya bestämmelserna i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap föreslås träda i kraft den 1 juli 1992. Enligt en särskild övergångsbestämmelse skall de gälla i fall då adoption i enlighet med 1 a § beslutats eller godkänts efter ikraftträdandet.

Den nya paragrafen i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn m.m. föreslås träda i kraft den 1 juli 1992. Den skall gälla för arbetstagare som fått barnet i sin vård efter ikraftträdandet.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap
2. lag om ändring i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m.

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom propositionen föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning ur promemorian (Ds 1991:33) Svenskt medborgarskap och förbättrad rätt till föräldraledighet för adoptivföräldrar

Prop. 1991/92:90
Bilaga 1

I denna promemoria föreslås vissa förändringar i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap och i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m. (föräldraledighetslagen). Förändringarna är i båda fallen avsedda att undanröja vissa skillnader som finns i villkoren för adoptivbarn och adoptivföräldrar jämfört med vad som gäller för andra barn och deras föräldrar.

Genom den föreslagna ändringen i medborgarskapslagen får barn som adopteras av en svensk medborgare automatiskt svenskt medborgarskap vid adoptionen om adoptionen sker i Sverige eller i ett annat nordiskt land. Bestämmelserna i medborgarskapslagen om att barn förvärvar eller förlorar sitt svenska medborgarskap i samband med att deras föräldrar gör det föreslås samtidigt, under vissa förutsättningar, komma att gälla för adoptivbarn på samma sätt som för andra barn.

Den föreslagna ändringen i föräldraledighetslagen ger adoptivföräldrar rätt att beräkna rätten till ledighet utan ersättning i samband med barnets födelse med utgångspunkt från barnets ankomst i stället för tidpunkten för barnets födelse. Adoptivföräldrar får på så sätt samma möjlighet som andra föräldrar att vara lediga under ett och ett halvt år efter det att de har fått barnet i sin vård.

Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 1992.

1. Förslag till

Lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap¹

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap

dels att 13 a § i lagen skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 1 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 a §

Ett barn som inte fyllt tolv år och som adopteras av svensk medborgare blir vid adoptionen svensk medborgare om

1. barnet adopteras i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge, eller

2. barnet adopteras genom ett utländskt adoptionsbeslut som godkänts i Sverige enligt lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption.

13 a §²

Endast om fader eller moder adopterat eget barn gäller i fråga om adoptivbarnet bestämmelserna i denna lag om barns förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap med anledning av att barnets fader eller moder förvärvar eller förlorar sådant medborgarskap.

I fråga om adoptivbarn gäller bestämmelserna i denna lag om barns förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap med anledning av att barnets adoptivfar eller adoptivmor förvärvar eller förlorar sådant medborgarskap endast

1. om barnet adopterats i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge,

2. om barnet adopterats genom ett utländskt adoptionsbeslut som godkänts i Sverige enligt lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption, eller

3. om en far eller en mor adopterat sitt eget barn.

¹I.lagen omtryckt 1984:682.

²Senaste lydelse 1976:469.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992 och skall gälla adoptivbarn vars adoption i enlighet med 1 a § beslutats eller godkänts efter ikraftträdandet.

2. Förslag till

Lag om ändring i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m.¹

Prop. 1991/92:90

Bilaga 2

Häri genom föreskrivs att 3 § lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Arbetstagare har rätt till ledighet för vård av barn dels i form av hel ledighet, dels i form av förkortning av arbetstiden till tre fjärdedelar av normal arbetstid. Rätten till hel ledighet gäller *till dess barnet har uppnått ett och ett halvt års ålder*. Rätten till förkortning av arbetstiden *gäller till dess barnet har uppnått åtta års ålder eller till den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret*.

Arbetstagare har rätt till ledighet för vård av barn dels i form av hel ledighet, dels i form av förkortning av arbetstiden till tre fjärdedelar av normal arbetstid.

Rätten till hel ledighet gäller *under ett och ett halvt år från barnets födelse. För en arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det skall rätten till hel ledighet beräknas så att tidpunkten då arbetstagaren fått barnet i sin vård jämföras med tidpunkten för barnets födelse. Är det fråga om adoption av andra makens barn eller av eget barn föreligger inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade ägt rum*.

Rätten till förkortning av arbetstiden *och rätten till hel ledighet för adoptivföräldrar upphör att gälla när barnet har uppnått åtta års ålder eller vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992 och gäller för arbetstagare som fått barnet i sin vård efter ikraftträdandet.

¹Lagen omtryckt 1979:645.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1992-01-20

Närvarande: justitierådet Bengt Rydin, regeringsrådet Stig von Bahr, justitierådet Inger Nyström.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 19 december 1991 har regeringen på hemställan av statsrådet Friggebo beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap,
2. lag om ändring i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Marianne Tejning.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap

1 a §

Enligt denna paragraf blir ett barn, som inte har fyllt 12 år och som adopteras av svensk medborgare, vid adoptionen svensk medborgare under vissa angivna förutsättningar. En fråga som här inställer sig men som inte har berörts i remissen är, om det svenska medborgarskapet förvärvas redan i och med att beslutet om adoption meddelas eller först när beslutet vinner laga kraft.

När det gäller svenska adoptionsbeslut ger föräldrabalken inte någon ledning för bedömningen av den nu väckta frågan. Ett par äldre rättsfall är emellertid av intresse, se NJA 1919 s. 474 (beräkning av hemskillnadstid) och SvJT 1926 rf s. 77 (verkan av adoptionsbeslut vid bestämmande av arvsfatt). Ett av Högsta domstolen nyligen avgjort mål angående lagfart (beslut den 5 december 1991, SÖ 515) har också viss beröring med det aktuella spörsmålet. Bland litteraturuttalanden i ämnet kan hänvisas till Walin, Föräldrabalken, 4 uppl. 1986 s. 134 och Malmström, Föräldrarätt, 1956, s. 95 not 18. Jfr även t.ex. vad som gäller om förvärv av efternamn vid adoption, 2 och 3 §§ namnlagen (1982:670).

Formellt sett ligger det närmast till hands att hävda, att i lagförslaget avsedd rättsverkan skall anses inträda när beslutet om adoption vinner laga kraft. Vägande ändamålssynpunkter kan emellertid åberopas för att nämnda rättsverkan skall anses inträda redan vid tidpunkten för adoptionsbeslutet under förutsättning att det vinner laga kraft. Något hinder mot detta senare synsätt, enligt vilket frågan om nytt medborgarskap hålls öppen under fullföljdstiden, finner lagrådet inte föreligga. Vad som enligt det remitterade förslaget skall gälla i berörda hänseende bör klargöras under det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Innehåll

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 februari 1992	5
1 Inledning	5
2 Bakgrund	6
2.1 Svenskt medborgarskap vid adoption	6
2.1.1 Frågans tidigare behandling	6
2.1.2 Gällande rätt	7
2.1.3 Förmynderskapsutredningens förslag i adoptionsfrågor	9
2.2 Adoptivföräldrars rätt till ledighet för vård av barn	9
2.2.1 Frågans tidigare behandling	9
2.2.2 Gällande rätt	10
3 Allmän motivering	11
3.1 Svenskt medborgarskap vid adoption	11
3.2 Byte av medborgarskap i adoptivfamiljer	14
3.3 Adoptivföräldrars rätt till ledighet för vård av barn	15
4 Upprättade lagförslag	16
5 Specialmotivering	16
6 Hemställan	18
7 Beslut	18
Bilaga 1 Sammanfattning ur promemorian (Ds 1991:33) Svenskt medborgarskap och förbättrad rätt till föräldraledighet för adoptivföräldrar	19
Bilaga 2 Lagrådsremissens lagförslag	20
Bilaga 3 Lagrådets yttrande	23

